

minden részletében megismerni s annak ismeretét hazánkban minél inkább terjeszteni. Irodalomtörténetünket addig latinul írták; bibliográfiánk, mely annak alapúl szolgálhatott volna, nem volt, kivéven néhány könyvtárusi jegyzéket, mely korántsem volt alkalmas irodalmunk megismertetésére. Sándort ez indíthatta azon eléggé nem dicsérhető gondolatra, hogy magyar bibliográfiát állítson össze. Már a Sokfélé-ben (III. 1795.), midőn a régi könyvek címeit felsorolta, azon óhajtságát fejezte ki, vajha a XVIII. századbeli magyar könyvek címeit is valaki összeállítaná; de miután ez mindeddig nem történt meg, maga fogott hozzá. Ezen szándékában Révai, ki az 1801—1802 éveket Bécsben az ő körében töltötte, bizonyosan megerősítette. Még inkább felbuzdult és tervének kivitelében bátorságot merített a nagy hazafi Széchenyi Ferencz gróf nemes tettéből, ki miután gazdag könyvtára katalógusát elkészíttette — s ebből Sándornak is megküldött egy példányt — alapítója lett a m. nemzeti múzeumi Széchenyi-könyvtárnak.«

Szinnyei értekezésének igen becses része a Könyvesház ismeretése és bírálata. Mert minden kegyelete mellett, a mit az első magyar bibliografus iránt érez, rámutat az első magyar könyvszeti kísérlet sok hiányosságára és kezdetlegességére is. De viszont kiemeli a munka jelességeit is, s ebből a kritikai elemzésből újra meggyőződhetünk arról, hogy a bibliográfia különböző kérdéseiben Szinnyeit mily szilárd alapelvek, helyes érzék és széleskörű tájékozottság vezérlik. Az életrajz beszámol a Könyvesház által keltett hatásról, megismertet Sándor István életének hátralevő részével s igen jellemző végrendeletével s elmondja 1815. márczius 29-én öngyilkosság által történt halálának körülményeit.

Méltó emléke az a szép tanulmány egy már-már feledésbe ment érdekes és hasznos életpályának, melynek adatait Szinnyei valóban nagy szorgalommal és utánjárással gyűjtötte össze s állította be annak a mozgalmas irodalmi korszaknak keretébe, mely többek közt a bibliográfiai törekvések kezdetét is jelenti hazánkban.

—r—ó.

Enchiridion Fontium Historiae Hungarorum. *A magyar történet kútffőinek kézikönyve. A magyar kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr megbízásából dr. Angyal Dávid és dr. Mika Sándor közreműködésével szerkesztette dr. Marczali Henrik.* Budapest, Athenaeum, 1902. 8-r. X + 967 l. 13 korona.

E nagyterjedelmű vaskos kötet, a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter megbízásából tanárjelöltek és tanárok használatára készült, azon célból, hogy a hazai történetünk legfontosabb kútffőinek ismertetését foglalja magában. Az anyag a következő főbb fejezetek alá van beosztva: Az Árpádok kora. A vegyes családokból való királyok kora. Az ország megosztása-

nak kora. Az alkotmányos és vallásos harcok kora. 1606—1711. A Restauratio kora. A magyar állam újjáalkotása. Az egyes korszakoknál elsorolja a szerkesztő úgy a bel- mint a külföldi kútfőket, és számot ad tartalmukról, hitelességükről, irányukról és megbízhatóságukról is. Sem feldolgozások, sem pedig oklevelek nem szerepelnek a gyűjteményben, hanem csak is a szorosan vett kútfők, úgymint: krónikák, évkönyvek, naplók stb. A kézikönyv nem törekszik teljességre, sem kritikai, sem pedig közlő részében. A szerkesztőnek egyedüli gondját e tekintetben az képezte, hogy az anyagot kellő módon válaszsza ki. Nem tartjuk magunkat arra hivatottaknak, hogy itéletet mondjunk az egész munka, s az abban követelt egész rendszer felett. Hogy beválik-e, s milyen hatással lesz a tanárok és tanárjelöltek tudományos munkásságának fejlődésén, az teljesen a jövő titka. Egy nagy előnye mindenesetre van e kézikönyvnek, hogy az eredeti forrásokban mutatja meg történetünk legfőbb mozzanatait, s hogy az óriási anyagot nemcsak könnyen áttekinthető módon adja az olvasó kezébe, hanem egyúttal kutató munkáját is nagyban megkönnyíti a bevezetések, jegyzetek.

Más kérdés, vajjon csakugyan elérte-e a szerkesztő azon célját, hogy valóban fontos forrás ki ne maradjon könyvéből, és lényegtelen ne igen jusson belé. Bár egész tanári és tudományos működése folytonos előkészület volt e munka megírásához — mint előszavában olvassuk, nem hisszük, hogy mindenki egyetértene vele az anyag kiválasztására nézve. Csak azért, hogy például szolgáljunk, említjük fel, hogy bátran kimaradhatott volna e kézikönyvből Martinus Oppaviensis közlése is (Kálmán királynak a guastallai zsinaton bemutatott azon leveléről, a melyben állítólag lemondott a püspökök beigtatásának jogáról. Nemcsak a magyar kútfők nem tudnak erről a lemondásról, nemcsak hazai okmányainkban nem találjuk ennek semmi nyomát, hanem Ekkhard apát, a ki maga is jelen volt a zsinaton, s ennek eseményeit elég híven részletesen leírta, úgyszintén Paskál pápának életirója is hallgat e nevezetes eseményről. Legújabban Rajner Lajos is bőven foglalkozott e kérdéssel. »A püspöki székek betöltésének története különös tekintettel Magyarországra« című nagybecsű munkájában és kimutatta, hogy a guastallai zsinatnak a magyar király állítólagos lemondásához semmi köze nincs. —i.

Magyar Minerva. *A magyarországi múzeumok és könyvtárak czimkönyve. Közreboocsátja a múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelősége. II. évfolyam. 1901—1902. Gróf Batthyány Ignác arczképével. Budapest. Kiadja az Athenaeum irod. és nyomdai r. társulat. 1902. 2 + XXXII + 550 + 1.*

A múzeumok és könyvtárak főfelügyelősége ígéretéhez híven folytatja a magyarországi nyilvános múzeumok és könyvtárak